

Şoreşa Wêjeyê... Wêjeya Şoreşê

* Her tim wêje bi hemû awa û şêwazên xwe ên cur be cur, ji bo amedekirina zemînê şoreş û helsana mejyî(zihnî) û civakî çê dike.

*Wêje ji bo xemlandin û xweşik kirina jiyane ji rolekî herî bedew û diyar dilîze.

Wekî tê zanîn ku gelek dînamîk û hêz di pêşketina civaka mirovahiyê de, rol- li gorî hêz, karîna û şêwazê xebata xwe- dilîzin. Çawa ku şer û nakokiyên di navbera hêzên cuda- cuda de rolêkî diyar, di pêşxistina amêr û alavên cengî de lîstêye û çawa ku pîvanên olî, rolêkî xwe ya mezin di afirandin û belavkirina hîmên baweriya giyanî lîstiyê, her wiha jî wêjeyê, rolekî herî mezin di pêşxistina hest û zanyariya giyanî û civakî û kesayetî di pêşiya dîrokê û heya niha lîstêye û dilîze. Di despêkê de wêje bi baweriyên giyanî re pêş dikeve, pêşkeftina hîmên olî, bûye sedema pêşkeftina wêje ya olî ye. Gelek caran ji alî gelek hêz û birên olî de wêje hatiyê bikaranîn. Ku mirov li hemû pirtûkên olî ên pîroz mêze bike û di nava rûpelên wê de avjaniyeke hêdî- hêdî bike, wê têderxêye ku zimanê wan pirtûkan hemûkî wêjeyî ye. Ji ber ku ev şêwazê ziman, bandoreke xwe ya mezin li ser derûniya mirovan dike. Mirov zû û bi asanî fêrî jiberkirina wan tiştên olî ên di pirtûkê de hatine nivîsandin dibe. Ji ber zimanekî helbestî, pexşanî û awazekî xwe ê nêzî giyanê mriovên- ku pêdeviya xwe bi wan gotina hene-dikin. Ev rola bi taybetî jî di demên destpêkê ên dîrokê de

pêşketîbûn, lewra A. Öcalan dibêje "***Ew pêvajuya seretayî ya mirovahiyê, pêvajuya helbestî ye***". Rahîb û oldaran waz û qewlên xwe bi wî awayî(wêje) dikirin. Demê ku gelek dîrokzan, hesterê Zerduşt weke helbstvan û wêjevanîkî binav dikin ne şaşin. Demê mirov li şêwazê Muhemed ê axaftinê mêze dike, yekser, şêwazê wî ê wêjeyî derdixê holê, lewra ta roja îro, Qur'an tê jiberkirin û bi gelek awaz û awayan(Tecwîd) tê xwendin. Yanî ku mirovekî zimanê Erebi fêrî nekê jî, dîsa jî bi mûzîk û awazê Qur'an ê hîs dike. Mirov ku bixwazê Avesta ya kevin, bi şêwazekî asayî(normal) bixwîne, wê nikarê bê! Jiber ku ew pirtûk bi meqamekî helbestî-pexşanî hatiyê rêsandin. Niha meqsedê me ji van gotinan ewe ku wan kesan rastî û hêza wêjeyê bi kûrahî derxistine zanabûnê ye û zanibûne çawa vê hêza mezin û bibandor bikarbinin. Lê tiştê em dixwazin di jêrde vebêjin, wêjeya ku civaka mirovahiyê pêşdixistin; ev nayê wateya ku wêjeya olî, rola xwe di pêşkeftina civakî de nelîstêye, lê ev xal ne mijara nivîsa meye. Eme li ser wêjeya ji nava civakan derketiye û pêşengî jê re kirê ye dikine.

Di vê xalê de Marx weha dibêje; "***Hilberîna giyanî ji despêkê de bi awayekî raste-rast têkilî karê madî û têkiliya mirovan ya bi heve re ye.***"³ wekî ku Marx dibêje jî, ji ber pêdevî û lêgerînên kesan û civakan wêje derdikevê holê. Di rêwitiya civakan ya dîrokî de, di gelek pêvajû û demê tengavî û aloziyan de derbas bûne. Di rewşên wisa de civak/ kes li çarenûsa

vê rewşê digerin, yan jî-en kê- li xwevalakirina ji tengavî û nakokiyên di hundirê xwe de digerin. Her kesek vê yekê bi awakî derdixîne holê. Hinek bi serhildana leşkerî û xwîndar derdixin "wekî Spartakus, Hanbî-beel, Cengîz-Xan û gelek kesê dîtir ên li dijî zilm û zorê, yan jî ji bo armancên xwe bi şor û hêza leşkerî rabûne" gelek jî bi serhildan û meşên aştiyane kirine "wekî Mahatma Gahandî" hinekan jî, bi reva ji civakê xwestine xwe ji wan alozî û nakokiyên rizgar bikin. Lê hinek kesan jî, ev nakokî, êş, lêgerîn, tirs, awat, hêvî, çand û asta jiyan civakên xwe bi şewazekî şerê spî(bê xwîn) kirine. Şorê wan pênuş, qada cenga wan jî rûpel bûye. Bi hemû rê û şeweyên wêje û dabirîne(îfade) xwestine ku bibine zimanê rewşa ku tê jiyan dikin. Felsefa xwe bi vî awayî di nava refên civakê de belavkirine. Mirov dikare gelek mînakên şer û raperîna wêjeyî bibîne. Çendî ku rola Lenîn di şoreşa Rusya de heye, her wiha jî rola Tişêrnsvêskî di libitandina hest û lêgerînen gel de, ne kê- rola Lenîn e. Belkî ku kesên wekî Robêspîr û hevalên wî-ku gelek ji wan jî, nivîskar, helbestvan û wêjevan bûn- di şoreşa Fransayê de rol û kedekî wan ên berçav hebê, lê tu carî rol û keda Víctor Hugo jî kê- wan nîne, belkî jî, hîn bêtir mirovî û nûnertiya giyana rastiya pirsgerêk û daxwazên gelê Fransîsê kirê ye. Demê em li dîroka Ereban a dema di bin destê Osmaniyan de, mêze bikin, wê bibînin ku tenê wêjevan, nivîskar û rewşenbîran çand û zimanê Ereban, di wan rojên tarî de parastine. Piştî hinek derfet dîtir, dest bi avakirina komele û yekîtiyên ronakbîrî û wêjeyî kirin. Jixwe Ereban dîtir di wê demê

de çî rol û beşdariya wan di pêşxistina çand û doza gelê Ereban de nakirin. Nasîf Yazîcî, Muhemed Ebde, Cemaldîn el- Afaganî, El-Bustanî û hwd, di pêşengtiya şoreşa Ereban de û di rakirina civaka Ereban de roleke mezin lîstine. Ev kesên ku me navê wan da û bi dehan kesên wekî wan hemî jî, nivîskar, helbestvan û wêjevan bûn, wan ne bi şer û xwîne li dijî taritiya Osmaniyan şer dikirin, lê belê, bi şerekî ku çekê herî bibandor û dijwar dikir, yanî bi wêjeyê, ev yek bi rêve dibirin. Mînak ne yeke, ne dudune û ne jî sedin, li her derê ev yek çêbûye. Jixwe hemû şoreş û rabûnen ku li ser binyatên giyanî nehatine avakirin, zû bibinketine, û negihîştine armancên xwe ên dût û nêzik; ji ber ku wan aliyên giyanî di civakê de îhmal kirin, lewra jî, çî çîhê wan di dilê civakê de çênebû, zû- zû ji ser rûpelên dîrokê wînda bûn. Lê demê tu li encam û berhemên mezin ên şoreşên ku yek ji bunyatên wan hêza wêjeyî bû, mêze dikî, diyarku çawa bi hezar salan ji alî gel ve hatine parastin.

Wêje ji bo xemlandin û xweşik kirina jiyanê jî rolekî herî bedew û diyar dilîzê.

Wêjeya ji pêdeviya rastiya dîrokî û civakî derdikevê, wêjeya herî binirx û pîroze. Her wêje dibe awêneya civak û kesên ku ji bo wan û li ser wan çêdibê ye. Wêjeya ku rastiya civakê nadê diyarkirin, daxwaz û arezûyên gel nabirîne, pirsgerêk û nakokîyên di hundir civakê de dikelên diyar û çarenûsa wê daneyîne, wê

demê çî nirxî û wateya wî wêjeyî nîne. Wêjeya rast ewe ku bi rastiya zemînê jêderketî re bibe yek. hest û ramanên endamên wê civakê pê hîs dikin, ji ber gelek sedeman, nikarin bînin zimên, wê demê wêje, bi hemû rê û rêbazên xwe ên renga- reng, wan tiştan dibêje û eşkere dike û çareserîya wê jî datîne holê. Yanî dibe zimanê dil û mejiyê wî gelî. Jixwe hinek berhemên wêjeyî hene ku ji bo hemû mirovên di hinek pirsgerîkan de hevbeşin, himbêz dike, bêyî ku li nejad, ol, welat û zimanê wan mêze bike, ev dikevê beşa wêjeya gerdonî, di vê xalê de M. Gorkî dibêje; **"Wêje çavê gerdonê ye, yê ku her tiştî dibîne û diçe heta kêrahiya derûniya mirovan."** ³ Lê pêwîste ku bi buhana gerdoniyê, ji rastiya civaka xwe jî dûr nekevê, ji ber pêwîste wêjevan, bi wêjeya xwe bibe namedarê (qasid)çand, huner, ziman, exlaq, rewş, daxwaz û lêgerên gelê xwe ji bona tevahî cîhanê re. Demê ku mirov li şoreşa Ewropa(Europe) ya ronensans mêze bikê, wê bibîne ku roleke bingehîn a wêjeyê di rakirin û hişyar kirina gel de heye. Kesên wekî Fultêr, Gute, Nîtçe, Blzak, Roso, û hwd xwedî ked û rolekî mezinin. Van kesan ew dîwarê kevneşup li pêşiya şoreşa civakî hilweşandin û ew perdeyên taritiya di mejî û ramanê Ewropa de qetandin.

Her tim wêje bi hemû awa û şewazên xwe ên cur be cur, ji bo amedekirina zemînê şoreş û helsana mejiyî(zihnî) û civakî çê dike. Şoreşa ku wekî reflîkseke(nişkeve, bê amedekarî), bê amedekarî û

pêşesazî rabe, hêzên giyanî jê re pêştevanîyê nekin, wê demê ew şoreşa li ser binyatên(esas) sisit û lewaz(zeyîf) disekinê û tu carî nikarê xwe têxê nava hundirê mejî û giyanê civak û kesan(Mirov dikarê komena Parîsê mînaka vê yekê bide). Ev jî tê wateya ku şoreşeke bê wêje û huner, bê giyan û miriye. Di vê xalê de Tişîrnînîşfiskî wiha dinirxîne: **"Miletek bê wêje, kor û nezane. Bi qasî miletek xwedî wêje be, zana û reweşenbîr e, mirovna hîn dike û şa dike."** ³ Lewra pêwîste ku şoreşên raperîn ku pêşvebirina civakan ji xwe re armanc dikin, nirx û giraniyêkê bidne wêjeyê, bi taybet jî wêjeya rasteqîn a civakî, ku xizmeta pêşvebirina civakê dike, mejî, hest, pîvan û ramana ku dixwazê di hundirê gel de biçîne û geş bike, serî li hêza wêjeyê bide. Hêzên împyalîst enerjîya mezin a wêjeyê dîtin, lewra xwestin ku wêjeyê ji naveroka wê derbixînin, ji rastiya wê dûr bikin, di bin navê "Huner ji bo hunerê ye" ev kiryarên bînirx pêşxistin. Ev mejiyê hêzên desthilatdar e, naxwazin wêje rola hişyarkirina civakê bilîzê. Di vê xalê de dostayfiskî dibêje: **"Wêje, yek ji erkêne wê, şîret kirina mirovahiyê ye. Jiber ku weke pirtûkaki dibistanê ye, ji jiyane ye. Armanca xwe naskirina jiyane û nirxên mirovahi dide çandin."** ³ Yanî ku wêje ji kêrahiya dil û naveroka gel dernekevê, çî nirx û wateya xwe nîne.

Wêje ji bo xemlandin û xweşik kirina jiyane jî rolekî herî bedew û diyar dilîzê. Li rex wê jî, ji bo zanîn û

hişyariya dîrokî û civakî belav kirinê ye. Di şoreşa mejiyî(zihnî) de, wêje roleke herî mezin û bi bandor dilîzê, di vê xalê de, A. Öcalan di pirtûka "Em çawa bijîn" de, dibêje; "**Huner û wêje emrazên ku bêyî wana civak nabe, ji ber ku rawestina civakî li hember siruştê, mirov nikare bi riya zanistê û siyasatê bitenê rave bike. Ne têr kirina giyanê li ba mirovan bi riyên madî, dihêle mirov li şeweyên têr kirina jiyana giyanî bigere, wêje pişikê dihêle ku mirov li hember zorîyên jiyana hinas(nefes) bistîne.**"³ Wêjeya ku şoreşê di mejî û giyanê civakê de diafirîne, jê re dibêjin, wêjeya şoreşî. Çawa ku şoreş ji bona hilweşandina zagona kevin, û avakirina zagonên nû ye. Her wiha jî wêjeya şoreşî jî, ji bona hilweşandina mejî û ramana kevnê, û avakirina raman û giyanê nû û pêşverû ye.

Demê mirov li dîroka Kurdan mêze bike, wê bibîne ku çawa Kurd tenê bi wêje û hunera xwe ji ser rûyê erdê ranebûne. Kesên wekî Ehmedê xanê, Feqiyê Teyran, Herîrî, M.Cizîrî, B.Tahir û bi dehan wekî van kesayetên pîroz, ên naveroka çand û wêjeya Kurdan pêşxistine û parastrine. Di demên herî teng û zor de wan bi wêje û hunera xwe qenalên henasa(nefes) civaka xwe afirandine, kêşe û çarenûsa wan kêşeyan jî, diyar kirine. Ta roja îro, felsefeya wan ji bo rakirin û pêşvebirina gelê Kurd, ji bo hemû wêjevan, hunermend, tûrevan û rewşenbîran re dibe pêşeng û rêber. Ji ber ku pêdeviya me Kurdan, piştî ku şoreşa

netewî, kiryarên komkûjîyê ku li ser çand û mirovê Kurd dihat çêkirin, bi tekoşîneke dirêj rakir, êdî dem-dema geş kirina wêjeya Kurdî ye. Êdî dem-dema rizgarkirina wêje û tûreya me ji bin destên marjînalane, jiber ku pêdeviya me bi wêjeyê re sen û pîroz heye, da ku bikaribê di hundirê Kurdan tiştên bedew, narîn, buha û biwate biçînê û belav bike. Nirxên ku şoreşa netewî afirandine bi cil û şimala wêjeyî bixemlîne.

HUNER Û WÊJE, PÊVÎSTIYA GIYANÎ YA MÎROV ÎN!

Şoreşa ku di sergehê ((polîtîka, exlaq, kultur) de dest pê dike, dibe bingeha guherandinan, geş dibe, bi pêş ve diçe û li ser her hêlan dibe xwedî bandor. Li vir pirsê girîng ya ku pêwîst e, em bersivê jê re bibînin, ev e: fonksiyano wêjeyê çi ye? An jî bi tomerî fonksiyona huner û wêjeyê, bi taybetî jî ya romanê, wek beşa wêjeyê ya here girîng, di warê şoreşê de çi ye? Pêwîst e, ku em bersiva vê pirsê bidin. Bêyî hebûna huner, mirov nikare behsa hebûna civakê bike. Carna mirov bi taybetî bi nêzîkbûnên zanistî û polîtîk li hember xweristê nikaribûye tam bigihîje çareserkirinekê. Her wisa, bi riya xwetêrkirina madî jî, dema ku wî nikaribûye giyana xwe têr bike, ji bo xwe bi awayekî din realîze bike an jî têr bike, berê xwe daye aliyê hunerê. Ji xwe, huner di vê maneyê de, pêkanîna pêwîstiyên giyanê bingeh digire. Peywendiya vê yekê, bê guman, bi hesîn û bîra mirov re heye. Lê mirov bi hêsanî dikare bibêje, ku huner aliyekî taybetî tîne ziman.

Daxwezên giyanî ku bi rengên curecure xwe didin xwiyan, wek berhemên hunerî derdikevin holê û razîbûneke manewî pêk tînin. Barhemên sîstema heyî jî carna bandora xwe li ser berhemên dihêlin. Her wisa jî

pêwendiyên nêzik di navbera pêşveçûna siyasî û hunerê de hene. Lê ji van hemû berhemên re jî huner nayê gotin. Ji aliyekî din ve mirov dikare behsa rola hunerê li ser aboriyê û siyasetê jî bike. Ji xwe di derbarê hunerê de, nêzîkbûna her îdeolojiyê heye. Huner bi xwe pêwîstiyêke, çalak e, ku dest jê nayê berdan û bi vî awayî jî tê hezkirin û vejandin.

Mirov dikare bibêje ku jiyan, li gorî pêwîstiyên mirovan formê distîne... dengêkî xweş, dîmeneke ku rind tê ber çavan, çîrokek, an jî helbestek, ku li hisên mirov xweş tîne, wek huner tîne nirwandin. Dibe ku jiyan bêyî wan jî bimeşe, lê ewê jiyanêke bêrengîn be. Di her nêrînan de eseh ji hev cudakirina bedewî û kirêtiyê heye. Di hêla giyanî de jî hinek tişt bi mirov xweş tîne, hinek jî ne xweş.

Tewrên rast û ne rast hene. Civakê û bi wê ve girêdayî, kesek, çiqas bilind bibe û bi pêş ve here (bi taybetî dema behsa çalakiyên hunerî tê kirin), ewê ewqasî jî di wê hêla de bibe berjewendiyê pêşveçûnê. Heger yekî xwediyê giyanê ne dewlemend, di bin bandora muzîkekê, dîmenekê, an jî çalakiyên hunerî yê cur becur de nemîne û tê jê fêmenê, wê demê “damarên jiyanê wî mirovî hişk bûne” ji ber wê li ser fonksiyona hunerê y civakî gufteguh nayê kirin.

Di qonaxa pêşveçûnên civakî de, an jî di dema ku civak ji hêla naverok û ciwanîyê, de, ji qonaxekê derbasî yeke din dibe, ev riya pêşveçûnê ku hatiye rûniştandin, ji bo pêşveçûnên civakî yê girîng jî di çalakiyên hunerî de têne dîtin. Qonawên wisa, berî her tiştî di hêla hunerî de, bi pêşve diçin. Û çawa ku pêşveçûnên civakî bandora xwe li ser hunerê dihêlin, huner jî rola xwe di pêşveçûnên civakî de dilîze. Bi taybetî qonaxên şoreşî ku bi pêş ve diçin. Û çawa ku pêşveçûnên civakî bandora xwe li ser hunerê dihêlin, huner jû rola xwe di pêşveçûnên civakî de dilîze. Bi taybetî qonaxên şoreşî ku bi hunerê têne amadekirin, ji bo ku bigihîjin naverokeke xurt û formên bi hêz, bandoreke girîng li ser wê dilêlin. Di vê wateyê de, huner li dijî zehmetiyên jiyanê bêhmkişandinekê pêk tîne. Ango huner rayê hestkirinê dide wî mirovî, yê ku giyan lê teng bûye, wî ber bi pêşveçûnê ve dibe û ew bi tiştên heyî û kevî qayil nabe. Qayîlnebûn jî mirov xurttur dike. Mirov bi vî awî dikare şoreşa hunerî –hunera şoreşî- nas bike.

Dema mirov behsa civak û welatê Kurdsitanê dike, di derbarê hunerê de dikare bibêje ku ew jî mîna civakê bi tevayî di bin mercên mêtîngerî û feodal de gihîştîye rewşekê ku nirakara bêhna xwe bikişîne û xwe pêş ve bibe. Vê rewşê ji xwe bandorek pir nedîtbar

(negatîv) li ser hunerê jî hiştiye. Beş tiştê girîngtirîn li vir ewe: Her çiqas demekê gel di avakirina saziyên sergehî de, di tîkiliyan û di xwehêzkirinê de, zor û cefa didît û hatibû ber tunekirinê, jê, tenê bi hunerê –bi sînor be jî- karibû xwe bidana jiyandin. Nasnameya xwe jî tenê bi hunerê berdewam kiriye. Ev yek jî, hêza hunerê radiwe ber çavan. Dibe ku hner taybetîyeke civakî ya wisa ye ku heya dawiyê li ber xwe bide û di dawiyê de jî winda dibe.

MÊTÎNGERÎ DIJMÎNÊ HUNERÊ YE JÎ!

Mêtîngerî di dema serdariya –hakimiyeta- xwe de, ji bo pêkanîna tunekirina hunerê jî, hewlek mezin dide xwe. Bi hemû qirkirinên pêkhatî li Kurdistanê heya radeyeke giring di qirkirina hunerê de jî pêk aniye. Lê, ji ber ku têkiliyên hunerê bi giyanê re hene, ew di nav kategoriya ku di jiyanê de cîh digire û her wisa, ji ber ku aliyên wê ên giran û manewî hene, bi qasî mercên dîtbarî nayên qirkirin-tunekirin. Ev jî taybetiyeke hunerê ye.

Loma mirov dikare fam bike ku çawa civaka kurdî û rastiya gelê Kurd bi hunerê hebûna xwe parsitine û domandine. Formên folklor û muzîka kurdî bingeha, li serpiya hiştina nasmameya gelê kurd a netewî ye. Lê gelek çalakiyên hunerê hatine guherandin, asîmîlekirin û bi vî awayî bûye emrazek bikarbirî ji bo nuhera netewa serdest.

Desthilatdariya mêtîngerî wisa jî li ser hunerê serdariya xwe pêk tîne. Ev yek jî wisa xwe diyar dike ku berî her tiştî pêşiya vejyandina hunera gel digirin, diguherînin, ji xwe re dikin mal, dixin rewşeke wîza ku neyê naskirin. Û di pey vê re, hunera netewa xwe ya dagirker, bi hunera gelê bindest didin naskirin /webûlkirin.- her wisa mêtînger, di hemû

saziyên fermî de û bi taybetî, bi alîkariya hêza dewletê, hewl dide ku desthilatdariya xwe ya hunerî bixe nav hest û giyana gelê bindest, da pê bide pejirandin ku “ew bi xwe ji netewa serdest e, wek wê ye û nasnameyek wê ya cuda tune!”. Ji bo ku dagirkerî vê ramanê di serê wî de hişyar bike û zindî bihêle, serdestî û hakimiyeteke bê sînora daye meşandin. Di vê hêlê de netewa serdest çiqas pêşveçûnan çê bike û hunera xwe bi netewa bindest bide qebûlkirin, heqas di tunekirina wê de bi serdikeve. Bi vî awayî nasnameya netewî tê rakirin û nasnameya netewa serdest cihê wê netewî digire. Ji xwe ev babet di realîteya gelê kurd de ya here pêşveçûna mêtîngeriyê di nav civakê de dide xwiyakirin.

Di rewşeke wiha de û di xebata li dijî mêtîngeriyê de huner biçûk nayê dîtin. Her wisa, çiqas bi sînora be jî, ji bo ku ji hêla hunerî ve nasnameya netewî di hinek aliyan de hebûna xwe bidomîne, ew dikare di tevgerên rizgari netewî de jî bibe bingehêk ji bo hinek raperîn û serhildane girîng. Di destpêkê de, bi taybetî di warê xebata çand û hunerî de, alîkariyek berçav dide prosê û têkoşîna netewî û polîtîkî leşkerî jî xebata çand û hunerê bi serê xwe zêde nikare maneyekê bide tevgerê.

Li vir, mirov dikare behsa nêzîkbûnên rewşenbîran, an jî neteweparêzên kurdên prîmîtîv bike ku huner bi vî awayî rast nenirxandine. Xebateke lawaz ya çandê, huner û wêjeyê li gel tevgera rizgariye netewî, bi taybetî jî li gel erkên polîtîkî-leşkerî tevlihev kirine, heya nexwestine erkên xwe di vê hêlê de bibînin û bi xwe ji bo pêşveçûna hunerê jî hewleke wisa nedane xwe, tenê bûne sebebê tevliheviyekê ku em we jî dibînin.

Bi pêşveçûna têkoşîna me ya şoreşgerî hem fonksiyona hunerê di nav şoreşê de hatiye vekirin û hem jî çewtî û nedîtbariya nerînên şaş li sir şoreşê ji gel re hatiye pêşkêşkirin (deşîfrekirin). Çawa ku me giranî û pêdiviyek daye rola hunerê, rexneyên di cîh de û bikaranîna hunerê bi awayek oportunistî jî hatine kirin. Em çiqas rast nêzîkî hunerê bûne, îro di nav şoreşê de tete dîtin û bi wê re jî derketiye holê. Û hunerê çiqasî bandora xwe li ser xebata polîtîkî-leşkerî hiştibe, hewqas jî huner bi xwe li ser ketiye bin bandora têkoşîna polîtîkî-leşkerî. Di vê wateyê de bandora hunerê û fonksiyona şoreşgeriya wê, li ser bingeheke rast hatiye danîn. Ji destpêka vê sedsalê û virde, heya berî wê jî, pêşveçûna nasnameya netewî ku ji hêla hunerî ve dihate xwestin, tenê bi têkoşîneke polîtîkî-leşkêrî hatiye pêkanîn. Lê di kêleka têkoşîna polîtîkî-leşkerî de fonksiyona hunerê ne tenê kê

nebûye, beravêjiyê vê, îro ev yek hîn zêdetir bûye. Şoreşa Kurdîstanê, îro di qonaxeke here girîng ya firehbûnê re derbas dibe û hemû gel di nava vî şerî de cîh digirin û ew jî bi vê şoreşê ru kûr dibe, hemû çîn û qadên civakê hildigire nava xwe û pêş ve diçin. Komên gel, bi muzîk, govend û wêneyan xwe bêtir divejînin û hewl didin ku formek baştir ji bo jiyanê pêk bînin. Ango di vê wateyê de, şoreşeke hunerî jî di pratîkê de tete vejandin. Lê ev yek jî pir diyar e ku bi wan pêşveçûnan jî em nahêlin huner bi serê xwe bimîne-pêş ve here û bi xeteke rêbaz û hunerî a kûr pêwîstî heye. Loma, ji bo ku ev kêmasiyên heyî ji holê rabikin divêt eniyekê hunerê bê pêk anîn, ev yek hem pêwîstiyek e, hem jî dê bikaribe alîkariyek xurt bide pêşveçûna tekoşîna şoreşgerî.

BERSIVA PIRSA “DÎVÊ MÎROV ÇAWA BÎJÎ?” ROMAN E...

Pêşketina ku îro em li vê herêmê pêk tînin, bi rastî hîmê romanê ye. Em dikarin vê yekê prosesa romana ku gelê kurd ber bi rizgarbûnê ve dibe bibînin. Bersiva pirsar: “divê mirov çawa bijî?” dikare bibe roman. Em polîtîkayê, îdeolojîyê û leşkeriya şoreşê şîrove dikin, stratejî û taktîka wê pêş dixin. Heger em nikaribin bersiva pirsar “jiyan wê çawa be?” bidin, wê gavê em dibin sebeba ku şoreşa me ji pêşkeftina giyanî dûr bikeve. Ev yek jî ne rast e. Ji ber vê yekê jî pirsar “Divê mirov çawa bijî?” ji bo mîlîtanekî şoreşger pir girîng e. Ne tenê ji bo mîlîtanan, pêwîstiya pêşxistina jiyana şoreşgerî, ji bo hemû kesan wek nan û avê ye. Ji xwe têkoşîna rîvgariya netewî, ya ku partiya me serokatîyê jê re dike, ev yek ha deraniye holê. Di civaka me de, paşverûtiya giyanî û xirabûna tewrî pirin. Ev paşverûtî û xirabûn jî bermayên dagirkerî û kemalîzmê ne. Heger mirov baş analîz bike, vêga ewê bibîne ku têkîliyên pêwîst ku werin qutkirin hene, lê pêwîstî heye ku li şûna van têkîliyan, yên nû, jiyanek nû werin çêkirin. Roman tê wateya xebata vê dijberiyê. Yanî roman, analîz û lêkolîna jiyana û têkîliyên paşverû dike û li

şûna wan yên nû ava dike. Heger di çêkirina wê de, teknîka hunerê baş were bikaranîn, ewê bikaribe alîkariyêke pir mezin bide şoreşê. Heger mirov li rastiya dîroka şoreşan û civakên ku şoreş li dar xistine binihêre, bi taybetî jî rewşa wan ya îro bête nirxandin, vêga wê bête dîtin ku pêwîstiya romanê ji rastiya şoreşgerî tê. Pêwîst e, roman li ser vê bîngê were afirandin. Ev yek wisa jî dikare bibe bersiv û rexnekirina wan kes û nêrînan ku dixwazin ber bi kevneperestiyê, reformîzm û modernîzmê ve bibin. Bi vê yekê re, roman dibe xwqediye xetek pêşverû, hesret û daxwazan. Û rêberiya şoreşê, ji xwe re dike bîngê. Ev roman jî rastiya jiyana bi vî rengî analîz dike û bi awakî radîkal, jiyana kesaniyê ku îro ber bi hilweşandinê ve diçe, rexne dike. Bi zanyarî li hilweşandina wê mêze dike. Ew wisa jî, bersiva “li şûna wê jiyana kevn, jiyanek çawa wê were avarîkin?” dide. Ev jî dibe sedema di kesaniyeta mirovekî, an jî çend mirovan de, civak bi giştî ji nû ve were avakirin-nirxandin. Ev kesaniyeta, di bîngê de dikarin bibin sedema analîzên rastiya dîrokî û civakî. Ev kesaniyeta ha, nûneriya kîjan têkîliyên paşverû yên dîrokî û civakî dikin? Vê yekê baş analîz dike. Ev analîz çiqasî bi kûrî, bi bedewî û hunerî were kirin, evqasî berhemekê hunerî ya baş dertê holê. Ev jî bi qeweta hunermend ve girêdayî ye. Hinek xiyalên xwe didine xebatê, daxwaz û hesretên

xwe tînin ziman. Ev li dijî çî me, çî dixwazim, çî xerab dikim, çî ava bikim, çî ne bedew e, çî bedew e, çî dikare were jiyandin, çî nayê jiyandin, çî dikare were pejirandin û çî nayê pejirandin? Van pirsan bi awakî vekirî dîke û bersivên van pirsan jî dîsa bi awakî vekirî dîde. Bersivên van pirsan, civakê bi giştî eleqeder dîke.

Ev bingeha romanê ku em dixwazsin bi pêşbixin, di çarçova van pirsan de, pir-hindik dertê holê. Rastiya îro ku tê jiyandin jî, ev e. Ev rastî çiqas bi paşverûtiyê, dagirkeriyê û feodaliyê ve girêdayî ye, hewqasî jî modennîzmeke ku şexsan cîla dîke, dixwazê bibiriqîne û bin vala ye. Ev yek jî derketiye holê. Dîsa welatparêziya sexte, şoreşgeriya sexte... û gelo di bin van de şexsiyet çî ne, çî nîn in? Hatine kifşkirin. Û bi vê yekê re jî, rizgarbûna civakê bi nasnameya netewî re çawa girêdayî ye, nûnertiya vê di kesaniyeteke de çawa dibe û ev kesên ku wê nûnertiye dikin, çawa dertên, çawa tédikoşin? Me ev hemû deranîne holê.

Qala kesên ku riya navîn digrin jî, hatiye kirin. Ev kesên ha, lingekî wan di bermayiyên qirnên navîn de, lingekî wan jî, di civaka îro de ye. Siya her du aliyan jî li ser van kesan xuya dibe. Ev kesaniyeteke ha, di demên girîng de dertên û dixwazin weke xwe bikin. Ev yek

jî hatiye rexnekirin. Bi taybetî, analîzên serokatiyê di van xalan de pêşketinên girîng deranîne û ev analîzên bingeheke in. Ji ber vê yekê jî ev analîz, ji bo romake şoreşgerî dakre bibe wesîle û dikare alîkariya romaneke wiha bike. Ev xetên ha di analîzê de hatine xuyakirin. Analîza kesaniyeteke bingeheke di nav jiyandê de, di nav şer de, bi tecrûbekirin hatiye çêkirin û derketiye holê. Yanî ev analîzên ha ne xiyal in, rastiyên ku têkoşinê deranîne, li holê ne. Ji ber vê yekê jî wesîleyên ku di edebiyata gelek welatan de tune ne, me bi dest xistine. têkoşina rizgariya netewî ku partiya me serokatiye je re dîke, qehqehî, xiyane û yê xwe li riya navîn digirin, deraniye holê. Ev jî ji bo romanê pergalên – alavên- pir mezin in. Heya tenê li ser demekê, li ser kesaniyeteke, li ser tîpekê jî dikare were nivîsandin. Daxwaza me tenê ew e ku nameyên wan ên bingeheke, ên ku bi prosesa partiyê û têkoşina netewî ve girêdayî ne deranîn holê. Bingeha romanê ji aliyekî ve rastiya dagirkeriya tir a faşîzma kemalîst, ji aliyê din ve jî rastiya Kurdistanê ya eşîrtî-feodalî ya sedsalên navîn wê bîne ziman. Ji aliyê din ve jî wê rewşa kedkar, karker û gundîtiya xizan, kesaniyeteke ku ji benê eşîrtî-feodaliyê hatiye qetandin û têkiliyên van kesa bîne ziman! Bi xwe, di wateyekê de PKK ev e. Roman jî van pêşketinên bi hunerî hîn pêşvetir dibe. Droman hem berlemeke pêşketina şoreşê

ye, hem jî renekî dide pêşketina şoreşgerî. Erê, her çiqas şoreş bi roman, helbest, wêne û muzîkê pêk nayê jî, lê ew dikarin di nava pêşveçûna wê de, rola xwe bilîzin. Kesaniyet û tîpên bingelîn hene, lê çiqas tîpên mîna hev biaxivin, malzemeyên romanê ewqas deqlemend dibin. Ji ber vê yekê jî bir bijartin û bi sentezê roman dikare çê bibe. Di bingeha romana ku em dixwazin bidin, li ser grubên cudacuda lêkolîn çê dibin. Em li dijî kîjan jiyane reaksiyonê nîşan didin, hestera me ji jiyaneke çawa sre heye? Ev têne pirsêkirin û xwestin. Dîsa çi baş e, çi bedew e, çi rast e, çi şaş e, çi bedew nîne, çi xerab e? Ev pirsên ha jî bi awakî vekirî têne pirsêkirin. Ji ber ku roman li ser van xalên bingehîn bi pêş dikeve. Ji kude tîn, jiyana berê çi ye, veqetandina qê, jî qê jiyane çawa ye? Û dîsa bi jiyana nû ve çawa girêdeyî ye, qê jiyane çawa çê kin û hûn dixwazin wê çawa xurttir bikin? Ev pirsên ha jî tim têne dayîn.

Di aliyekê ve, pêşketin çima bi lez çênabin, çima nikarin bibine mîmîtanên şoreşger, ev yek di kesaniyetê de dibe sedema çi? Bi stîleke rast, ji bo pêşkeftina şoreşê, bi vî awahî bibe alîkar.

Divê romana Kurdistanî serbixwe be

Dema ku li Kurdistanê bingeha romana şoreşgerî tê pêşxistin, pêwîst e, mirov ji tecrubeyên netewên din jî feydê bibîne. Bi taybetî jî, ji rastiya romana gelên ku şoreşên bingehîn pêk anîne, mîna frensian, rûsan û yên din... ev yek girîng e. Heya hinin taybetiyên şoreşa îslamê ya di dema destpêkê de, şoreşa frensa û tîkîliyên di navbera şoreşê û Viktor Hûgo, Balak û romannivîsên din de deyne û lêkolînan çê bike. Dîsa, gelo tîkîliyên şoreşa Rûsiyayê bi Toltoy, Dostoyêvskî, Çêrnîşêvkî, Gorkî û bi yên din re çi ne? Dûre çawa bûne paşverû û kevneperest? Bi vê yekê re jî kesaniyeteke çawa deranîne holê? Malbateke çawa, jin ber ev xal dikare were ber çavan. Romana Kurdistanê, ji ber rastiya xwe ya li ber çavan, ji yên din cuda ye û yên wek wê rastiya xwe ya li ber çavan, ji yên din cuda ye û yên wek wê rastiya jî tune ne. Ev xal divê were dîtin! Taybetiyên jiyana civaka kurdî, dîrokî ne û ji yên civakên din cude ne. Ji ber vê yekê kurdî, dîrokî ne û ji yên civakên din cude ne. Ji ber vê yekê jî, divê mirov orjînalîtiya wê baş bibîne. Yanê romana Kurdistanê divê hinekî serxwe be. Lêpî (teqlîd) wê zêde romana kurdî bi pêş nexe. Lêpî romana tirkî jî bi pêş ve nebir.

Tekoşîna me ya şoreşgerî ev yeka ha, baş deraniye holê. Livbaziyeke şoreşgerî ya baş dikare bibîne ku

şoreşa me nunere peş ve dibe û je re dibe neres. Bi nunere ji şoreş dikare gelekî pêş bikeve. Dikare xebateke wiha were kirin û berhemên xurt jî derîne holê. Di vê prosêsê de, têkoşîna me gelekî dorfireh bûye, eger birsiva pîrsa “Divê mirov çawa bijî” bi romanekê were dayîn, wê alîkariyeke mezin be. Heger derfetên me dest bidana, bi dilêmên leşkerî û her wisa bi yên siyasî re tevayî me yê alîkarî bida vê dilêma edebî jî. Ji xwe em çiqas firsendê dibînin, vê yekê jî pêk tînin. Xebata me jî, ji xwe tê wateya amadekirina derfeta vê yekê!

Mîlîtanên ku di vê yekê de xwedî îddîa ne, pêwîst e, girîngiya hunerê, bi taybetî jî girîngiya wêje û romanê bînin ber çavê xwe û bersiva pîrsa: “Mirov divê çawa bijî?” bidin. Û ji bîr nekin ku bi vê yekê dikarin alîkariyeke mezin bikin.w

Çawa ez her tim dibêjim, mirov dikare gelek mînanan bîne ber çevan. Di dîroka hemû gelan de, hilpişkînen –gaven- wiha hene. Di dema began de, di wêjeya kurdî de hinek pêşkeftin çêbûne.

Mirov dikare di destanan de çavkaniyên prosêsên ne diyar û şîrovekirina wan prosesên bibîne.

Li ser hinin mirovên –wek Kawayê Hesinkar-, ku serî hildane û li ser Memê Alan hinin şîrovekirinên wêjeyî hene. Vana jî, ji pêşkeftinên civakî hêz girtine û hatine bi pêşxistin. Bi şîrovekirineke bi zaravê Rojhilatê heya roja îro jî bandora xwe nîşan dane. “Mem û Zîn” a Ehmedê Xanî di vê wateyê de şîrova

vê yekê ye ku otorîta kralan ji bo gel çarçoveke netewî û civakî ye. Ev çarçove jî li gora xwesteka wê demê ye. Ehmedî Xanî perçekirina ku began pêk anîne û şerên di navbera wan de tîne ziman û dide kifşê, ka ew çawa bûne sesesên pêknehatina yekîtiya netewî. Li vir beg û feodaliya ku di warê yekîtiya netewî de bûne asteng, tîne ziman. Le ji ber ku al prosesek şoreşgerî re derbas nebûye, bi şîrovekirineke hîn xurttir nikare biqedîne û bi pêş bixe. Ji xwe, ji ber ku li Kurdistanê şoreşek pêk nehatiye, mînakên romanê yên xurt jî tune ne. Ne di sedsala 18’an, ne ya 19’an û ne jî di sedsala 20’i de tune ne. Tiştê ku hatine nivîsandin jî, romanên tirkî ne, yên ku li ser bingeha kemalîzmê derketine holê. Yaşar Kemal bi xwe jî, ji rastiya kurdên ku asîmîle bûne û bûne tirk, derte ser rê û bi vê yekê jî wêjeyê didomîne. Roman nivîsên wek wî gelek in. Ev romannivîsên ha di dîroka komarê de (Komara Tirk) her tim serhildan perçekirine û xwe bi Tirkiyeyê ri kirine yek ^navê vê jî kirine pêşverûtî! Heya xwestine ku exlaqê kemalîstî, qirkirin û wêrankirinê wek tiştê meşrû nîşan bidin. Di perspektîva van romanên de, tiştên ku hene, nasnekirina rastiya Kurdistanê ye. Înkarkirina her tiştî ye, kolandina nexweşiyên berê ne. Kurd paşverû û hov tîne nîşandan.

Dixwaze tirk be, dixwaze kurnd be, heya îro romanên romannivîsan ên li ser Kurdistanê, wêje û huner li ser vê bingehe pêk hatine. Helbet, evê yekê jî bi xwe re wêrankirineke mezin aniye. Bi taybetî kesaniyetek şaş çê kiriye. Li hember roman û fikrên azad bûye asteng.

Bi xwe re tirkayetî, koçberbûna metropolan, hovdîtina welat û gelê xwe û veqatandina ji wan aniye. Ev prosesa ha, prosesa reva ber bi metropolan û Ewpûpayê ye, reva ji xwe ye. Di eynî wextê de ew prosêsa reva giyanê ya ji mejî ye. Ev prosêsa ha heya gihîştîye naletkirinê jî. Her tişt bi erzanî ji dest hatiye berdan. Welatparêzî, ji azadiya civakê hatiye dîrxistin. Em dibînin ku ev yek heya derketina tevgera şoreşgerî bûye wek trajediyê û ev trajedî jî gelekî kûr e.

Têkçûna hemû serhildanan, di vê encamê de roleke mizen lîstîye. Piştî serhildanan, yanî di prosêsa terora spî de, rastiya gelê Kurd ji dema tekçûna serhildanan bêhtir anîne ber tunekirinê. Tîpên ku hene di vê çerçovê de derketin hûn dikarin şîrove bikin, bê hûn çi ne û çi dixwazin? Ev yek jî, tê wteya ku mirov bigihîje prosêsa nîrxandina objektîv û reel.

Ew kesên ku bi rastiya xwe têngihîjin, nikarin bibin xwedî livbaziyên ciddî. Ew bi hîsên xwe dertên holê û ev derketin jî, ji hemû bandoran re vekiriye. Ji bo çi? Ji ber ku ev derketin li gor rastiya wî nîn e. Hayê wî jê tune. mirov dikare vê yekê wek rengê cehaletê bibîne. Heger hûn baş bala xwe bidinê, rastiya ku hûnîro tê de ne ev e. Koka we yek e, lê hûn çiqas têngihîştine, ne diyar e! Kemalîzm, çiqas karibûye kitiye nava we. Malbatî û eşîrtî jî dîsa wisa. Hûn ji welêt û ji gel dîrkîtin. Bandora rewşenbîriya tirk bi rengê demogojîk, li ser we xuya dibe. Demogojîya feodal jî li ser xe dixuye. Îdeolojiya dê, bav û mizanan

di we de bi geqde bûye! Eên ha jî kesaniyetên we ji rastiyan bîngêhîn, dîrokî û hemdemî dîrxistine û veqedandine. Ji ber vê yekê jî, hûn jar dimînin. Di hemû herêman de tîp û kesên ku axînan dikin, dikevîne aloziyan, zelal nabin, tûj nabin, nikarin werine analîzkirin, hene û gelek in. Ev taybetiyên kesaniyetî, heya di nav rêberiya şoreşê de jî xwe parsitiye û ketiye na me. Me xwest ku em vê yekê bi şûrê şoreşê yê herî tûj, ji holê rakin. Ji xwe piraniya we jî, gotin ku: “Riya kurt ji bo pêşkeftinê ev e” û hûn ji ber vê tevî şoreşê bûn. Reaksiyona we li dijî sîstemê çêbû û hûn hatin. Lê jiyana we ya îro di nav partiyêde, xuya dike ku hûntîştên berê, bi hezar cureyê hê jî didomînin. Reaksiyonên li hember we jî, di nav organîzasyonê de, tê wateya şerê di navbera şoreşê û dijberî şoreşê!

Em dixwazin hîmê romanê, di prosêsa pêvajoya kesên ku tevî şoreşê dibin yê partiyetiyê, hişyarbûn netewî û ji demajoya aadiya civakê ve dest pê bikin. Romana şoreşgerî bi vê yekê jî hatiye wezîfekirin. Jartî, bê hêzî û nezelalbûnên di destpêkê de hebin jî, divê ku em bi wan re jî dest bi vê xebatê bikin. Ev yek divê werê dîtin. Lewra rastî ev e. Vê yekê bi demogojîya “ez pir bi hê im, pir bi biryar im!” mirov nikare pêk bîne. Ji xwe em niha baş bibînin ku dereca têngîlî û nakokiyên ne ciddî, nagihîjin tu encamê. Wek kesaniyetên ku xwe pir mezin nîşan didin, kesaniyetên mirî jî, bi hêsa dikarin bibêjin ku ev kesaniyet ne li gorî dema derketina şoreşê ne. Tîpên me ji hemû taybetiyên cîhekî wiha re verikirî ne.

Mirov vê jî wek eybekê bibîne û xwe ji bin bikişîne jî, an jî ser bigire û bixwaze ku wih jê xelas bibe, ne rast e. Tiştê ku di vê rewşê de divê ku were kirin ev e: rastî başa were tespîtkirin û bi vê re jî were têgihîştin ku ev ne çarenûs –qeder-e. Bi hilweşandina yên kevn re (paşverû), yên nû werin avakirin. Ji bo avakirina yên nû pir tişt gerek in û ev ji bo me pirsra mirin û jiyanê ye. Ji bo ku bigihîje encama xwe, divê ev yek were dîtin û di hemû herêman de bi biryar, bi îrade û bi berxwedanî kedkariya vê were kirin.

Di hîmê romanê de, wexta ku me xerakterer danî, me xwest ku em û hêlên wê yên ilmî, hêlên wê yên hunerî jî bînin ber çavan. Nêzîkbûna me wiha bû. Nîla jî em li ser vê yekê munaqesê dikin û roman pêş dikeve û di jiyanê de têne nivîsandin! Ev pirên ku em timî dipirsin, li gorî romanê ne. Dayîna van pirsan jî ne tesaduf e. Her rojê li ser van tewran mudaxele çê dibin ev jî nîşan dide ku nûjenbûn ji nû ve çê dibe û ji hêlekê ve jî nîşan dide ku ev kar çawa bi kûrayî dimeşe.

Divê mirov li hember hinin têkîlî û tewran reaksiyonê nişan bide, xwestekên kevn û nû biguherîne û li şîna wê jî, xwestekên terza nû derîne holê, bi îrade û toreyên civakî re, bi malbatê re, hesabê xwe bbîne. Îro di vê riyê de têkoşînek heye. Şerê me yê îro, ji bo ku rastiya bandora malbat, eşîr û qebîlan ji hemû hêlan ve derîne holê ye? Û deranîna rastiya wan li ser jiyanê çawa bandor hiştine ye?

Gihîştina terzên têkîliyên nû, ûslûb û xîtabên wê û dîsa her roj xerabkirina yên kevn û avakirina yên nû jiyakeke romanî ye. Em dibînin ku zêdehiya temayên romanê derecê hisî ne. Derecên hisî bi îfadekirinên zanistî têne nirxandin. Roman, di hundirê xwe de, dereca hisî jî xwedî dike. Lê bi giranî dixwaze ku derecên hisî û îfadekirina wan yên giyanî, bigire.

(Ev nirxandin ji pirtûka “Nasil Yaşamalı?-Cildd 2” hatiye berhevkirin).(Ji bona wergerandinê jî pirtûka Tirkî, Erebî û ya Kurdî hatiye bikaranîn)

Abdullah Ocalan

ROMANA ŞOREŞÎ(1)3.

Zimanê Şoreşê...Wêje

Tiştê li vir dixwazim bêjim, tiştê ez dikim karekî wêjeyî ye, lê belê bê zimanekî wêjeyî ye. Ji bo fêmkirina wêjeya Kurdî, pêwîste mirov di destpêkê de, avahiya civaka Kurdî fêmkirina bike, lêkolîn bike û têbigihêje. Berî em têkevin cîhana ziman, pêwîstiya me bi fêmkirina rewşa derûnî û civakî ya vî gelî heye. Ku em vê yekê nekin jî, em nikarin wêjeyê Kurdî biafirînin. Ev yek jî, yekser bi şoreşê ve girêdaye, bi kiriyara hilweşandin û avakirîna re girêdaye û ev jî xaleke pir girîng û bingehîne. Pişt re jî ziman di pleya duyemîn de tê. Wê pir baş bêt ku em bi zimanê Kurdî rewşa derûnîya civaka Kurdî binivîsînin, ku ev yek pêk nayê jî, tu dikarî bi kîjan zimanî din bixwazî binivîsîne. Mînak; tu dikarî bi zimanê Rusî jî derbirîna wê bikî, demê tu derbirîna realîte û civaka xwe bi vî zimanî dikî, ew dibê bûyera wergerandina realîta rewşa Kurde û ev zimana(Rusî) jî, tenê dibe amêre veguhaztina zimanî ye. Lê niha tiştê herî bo me pêwîst, ew şiyarkirina giyanê Kurd ji xewa kur û tevizi ye...

Tenê bi zimanê Kurdî nivîsandin, ne bes e

Ez li vir dixwazim tiştêkî dîtir jî lê zêde bikim, tiştêkî ku girîngtî û nîrxekî xwe yê mezin heye. Rabûna te bi nivîsandina xebateke wêjeyî û bi zimanê Kurdî jî li ser kesayet û civaka Kurd, mirov nikarê wî karî tenê sirf wek karekî wêjeyî bigre dest; jiber ku kesayeta Kurd di zihniyeta kemalîzmê de heliyayî ye, ev yek(kesayet) jî nakeve nav çanda Kurdî. Divê mirov li hemberî vê bûyera xeter hişyar û wirya be. Ji ber wê demê, her karekî wêjeyî jî nivîsarî(metn) nivîskî û şiklî derbas nakê û di hindir xwe de çî naverokî û wateyî rast ranakê...

Roman bixwe şoreş e

Berî her tiştî dive em ji xwe bipirsin: Gelo roman çîye? Ka romana Kurdî heye an na? Rewşa ku gelê Kurd dijî, bibe meteryalêkî wêjeyî ji bo romanê yan na?

Wekî em dizanin di demên bûrî de efsane hebûn, em dikarin bêjin ku ew jî heyânî astekê wek romana bûn. Em dikarin nave roman li ser (**Mem û Zîn**) bikin. Ku em bixwazin di demên niha de, **Mem û Zîn** bikin romaneke hemdem û ji her kesî ve bê têgihîn, pêwîste ku em ji nûva wê bi nêrîneke nûdem û hemden binivîsînin. Em tu carî nikarin bi sivktî û dîrûtî nêzî bûyera romanê bibin. Li vir dive em agahdar bin û şiyar bin ku nekevin dafikên pesindayîne, ne jî dafikên zem kirîne û ne bi rastiya bûyeran re jî şer bikin. Armanca min ji vê axaftinê ewe; dive mirov ne bi şewazê pesnan, ne jî zema binivîsîne, ev yek jî şaşê. Mînak; demê ku em li ser şoreşê dinivîsînin dive ewên piştgirîya şoreşê kirîne ji bîr nekin, ne jî ewên

ku dijminatîya wê kirine... Romanê hêmanê(hîm, stun)xwe hene, vegotina herkandina çend kesayetan di nava pêşgotin, niving û paşgotinê de ye. Mînak, ji rastiye dût di nivîsandina romanê de, mirov dibe xeyala û rabûna bi nivîsandina rastiyan wekî xwû(belge, xweser) dikeve xana wêjeya bîranîna... Hevalên me jî, di nivîsandina çîrokan de zîrekin, lê ji bo romana, tiwaneya wan ya nivîsandinê tûneye. Ew jî, ji ber ku roman, li tev hemû tiştên bûrî jî, hinek hêmanên nû dikevin ser. Yanî, romannivîs radibê wesf û vegotina tiştên ku pêwîste bibê dike. Demê ku romannivîs bi wê nikaribe rabe, em dikarin navê (çîrokan) lê bikin, ne romannivîs. Mînakên vê jî pir in, romannivîsên Russan yê navdar wek (**Çernîşevskî, Toolstuyî, Dostoyevskî**) her wiha jî gelek mînakên ji wêjeya Firansîz û wêjeyên Îslamî hene, em dikarin (*Nehc El- Belaxe*) mînakeke zindî li ser vê xalê bidin(çendî ku min ev pirtûka nexwendibê jî) mirov dikarê vê li ser vî xalî bêje...

Şoreşa wêjeyî

Li gor nêrîna min baştîre em bêjin: “Wêje û rastiya şoreşê”. Di hindir vê gotinê de erênî û nerênî derbas dibê. Wekî tu dizanî ev jî tiştêkî realîteye. Wêjeyê jî roleke xwe ya nazik û zirav di jiyana şoreşê de heye. Dikarim bêjim şoreşeke bê wêje, wek mirovekî bê cile. Wêje, wateya şoreşê didê, aliyên xweşikîyê(çelengî, ciwanî û qeşengî) didê, her wiha jî mirov dikarê bêjê: “Şoreş bê wêje, weke mirovekî çî bermanên xweşikîyê tê de nayên dîtin ye.”

(2)

Li romanvîsekî rast digirim...

Em nikarin di romanê de, rewşên siyasî û civakî wekî ku di axaftin yan jî civîneke siyasî de bigrin dest xwe. Mînak, demê tu dest bi nivîsandina romanekê bikî – em bêjin romane li ser min- tu dikarî ji temenê zaroktayîyê de dest pê bikin, yan jî bi peywendiyên ku min çêkiriye, yan jî, ji bûyerên têkoşîna min bi hinekan re û yan jî bi peywendiya min bi wê jinê re. Belkî dertpêkeke asan û kurt be, lê misogere ku wê te bajo deryakî ji bûyer û zûlan(detay). Tiştê herî girîng bi vê mijarê re girêdayî ye, ew rastiya civaka Kurd e. Tu dikarî vê pirtûkê bi (Mirina Mêrê Kurd) bi nav bikî, yan jî (Mirina Jina Kurd), yan jî (Mirina Gelê Kurd) bi nav bikî. Di romana (Mem û Zîn)de, helbestvan Ehmedê Xanî diyar kiriye ku çêbûna evîna Kurdî di wê demê de ne gengaze(mumkune). Ev yek jî- bi awayekî bêhempa- bi riya destaneke helbestî vebêjandiye. Her wiha jî gelek evîn- yê binav û bang -di nava gelên cîran de hene, wekî di wêjeya Erebi de çîroka (Leyla û Mecnun) û di nava şoreşa me de jî Zîlan û çîroka evîna wê ya destanewî heye.

Zîlan bi wê çalakiya xwe, kîn û nepejrandina xwe ji hemû awayên kevnar ya jina Kurd tê de dijî daberîn. Zîlan minarak bû li ser rêya jiyana jinê ya nû... Ku tu bikaribî têkevî hundir van zûlan-girêkan, wê tu şerê me, evîna me ya mezin, çelengtiya me û serkeftinên me bibinê ye... Li gel min bixwe jî derfeta nivîsandina 300 rûpel li

ser rojên dawiyê-yên tijî zûlanên nazik û germin- yên jiyana Zîlan binivîsnim.

Destana vejîne û roman...

Tu dikarî li ser awayê derketina min jî binivîsnî, li ser taybetmendiyên kesayeta min û taybetmendiyên civaka Kurd, li ser peywendiyên malbatê, li ser sedemên reva Kurdistan ber ve çiyar û xweavîtina wan ji çiyar re û li ser taybetmendiyên derûnî yên mêr û jina Kurd binivîsnî. Ku tu van hemûyan pêkneynî, wê tu nikaribê ye romaneke rast- ku rastiye di gelek aliyên wê re diyar dikê- binivîsnî. Her wiha jî, xalên lewaz û nerênî yên ku di civaka me ya Kurd de derdikevin û jiyar dikin, ka derfetên rast yên jiyaneke azad hene an na... û hun dikarin li ser van û gelek pirsên derûnî û dîrokî binivîsnin. Tu dikarî mînakên ji bûyerên dîrokî jî têxî ve romanê. Di romana (Çi Bikin) ya Tîşîrnûvîskî de em ve yekê eşkere dibînin. Tu dikarî sedem û wateya karên Îskender û Îmam Elî diyar bikî... hwd. Ev hemû jî di hundir çerçefe ya girêdana dîrokî bi demên niha re ye. Rastiya şoreşê jî pêwîste bi vî awayî be, ev jî daxwaz dikê ku hemû girêkên heyî bînin vekirin. Wek girêkên kesayetê û yên taybet, girêkên jiyana rojane ya- bi yekserî -di bûyera hilweşîn û avakirîna de bandor dikê. Bi vî rêbazî derfeta gav avîtina romana Kurdî gaveke din li ser rêya pêşkeftin û bilinbûnê heye.

Ku em bixwazin romaneke li ser şoreşa Kurdistanê binivîsnin, em nikarin- bixwazin an nexwazin- PKKê û kesayeta serokatîyê neynî ziman. Bêguman ev jî

di nava jîngariye ku di destê nivîskar de heyî de. Li rex wê jî gerek dikê ku nivîskar, di lihevexistin û lêkdana kesayetên romanê û iyarkirina hemû aliyên nerênî yên realita li ser tê nivîsandin xwedî azadiyeke tam be. Armanca min ya mezin jî ewe ku ez di nava vê romana dîrokî ya tomerî de, romaneke- rewşa derûnî ya mirovan- ya ku bi projeya te ya romanê ve girêdayî binivîsnim. Yek ji van xalan jî, kesayeta serokatîyê ye.

Ku serokatî neyê naskirin, berhemekî baş dernakevê holê...

We duh bi çavên xwe dît, ku çiqasî gel bi min ve girêdayî ye. Ji bo têgihîjtina vê kesayetiyê, pêdeviya te bi çavkanî û meteryalan heye. Heta tu dikarî biçî cîhê jidayikbûna min, ev jî naskirina te ji vî kesayetî re dewlemend dikê. Ji bo ku hîn bêhtir tu têbigihêjî, divê aliyên dîtir ji dest bigrî. Çi ku derûnî û jêdera civakî û çînayetî be, çi jî zanabûn û agahdariya civakî be, hetanî têkiliyên cinsî jî tu dikarî lêkolîn bikî. Ji aliyekî din ve jî, divê vî şerî-yê ev kesayet bi rêve dibê- binasî û her wiha jî, kî vê kesayetiyê muxalefet dikê û kî jî piştevanî dikê.

Ji bo nivîsandina vê romanê pêwîstî bi têgihîştina kûr ji avahiya ramana dewleta faşîst ya Tirk, û dîroka berbertiya Tirkiyê re heye. Ev babetana jî gelekî nazik û girîngin. Li ser kesayeta Kemal Atatürk rawestandî û fêmkirina hemû aliyên dîrokî, kesayetî, siyasî, fêmkirin û naskirina dîroka dewleta Tirk û artêşa Tirk ji xalên gelekî girîngin. Fêmkirina kûr ji serleşker û ramandarên faşîzma Tirkiyê... Pêwîste ku tu bi van tiştan hemiyar rabî, da tu romaneke wekî ku dixwazî binivîsnî.

Li ser van tiştên derbasî bûyî hemiyar jî, pêwîste tiştên me li ser partî û rêxistinê gotiye fêhm û têbigihêjî. Ji van hemiya jî girîngtir, divê tu Barzanî di hemû aliyan de- bi kurahî û muqateyî- fêhm bikî, bi taybetî jî di aliyê siyasî û îdeolojî de...? Ka di çî awayî de pêwîste em rewşa Kurdistanê bibînin?...

Erkê nivîskar û wêjevanan di pêşxistina romana Kurdî de...

Ev yek ne bi şoreşê ve girêdayî ye, lê belê bi wêjevan û ramandarên Kurdan ve girêdayî ye. Derfet hene ku mirov pir-pir li ser stran, helbest, serhatiyar û hwd binivîsîne... Li gorî nêrîna min, ku romanvîsekî Kurd yê rast heba, û romaneke Kurdî ya rast binivîsanda, bêguman wê xelata Nobelê bidest bixê ye. Bê guman, ev xelata li benda derketina romana Kurdî ye.

Mînak, Yaşar Kemal, heya niha ev xelata wernegirtiye... hun dizanin sedem çî ye?... Ji ber ku Yeşar Kemal, hemû rastiye Kurdî venabêje û diyar nakê; lê tenê hinek aliyan vedibêje. Ku ew bi Kurahî û bingehîn li ser rastiya realîta Kurd bisekîniya, wê bi asanî ew xelata wergirta... Gotina wî nivîskarê Russ-yê ku te ji min re qalî kirî-tam raste. Axa me bakîre ye û bi hewceyî gelek ked û dayîne, hunermendê Kurd divê ku ji birçîbûna xwe ya ramanî û hizrî xelas bibê. Vaya me pêngava yekê pêkanî, û ew axa bakîr me cut kir, li vir jî rola hunermend û rewşenbîrên Kurd tê, ji bo ku bi karê xwe rabin û rola xwe ya dîrokî bilîzin...

Ji bo pêşxistina wêjeya Kurdî, pêdevî bi pêşbirkên wêjeyî heye...

Belê, divê tiştêkî wisa bê kirinê, di şoreşa me de, pêvajoya niha pêvajoya wêje û hunerê ye. Ew pêşbirkên wêjeyî jî, wê xizmetên herî mezin di vê xalê de bikê ye. Bawerim ku nivîskar û rewşenbîrên me yên kurd, tiwana wan heye ku bi vî karî rabin û vî erkî pêkbînin.

Bi damezrandina komeke taybetî ku bi vî karî re mijul bibê, merj û pîvanên vê pêşbirkê û babetên din (navkirina pêşbirkê, diyar kirina dem û jivana... û hwd) diyar bikê re dibê. Ev jî pisportiya we ye, em jî, ji bo dayîna piştevanî û arîkariyê amadene.

Ey wêjevan... Li dengê Ocalan gohdarkin...

Ev hevdiîtina me, dibê hevdiîtina şoreşê bi wêjeyê re. Ev nêrîna min ya taybete; çendî ku wêjeya me ya Kurdî nerêniyan jiyan dikê jî û ji rastiya şoreşê dûr bê jî... ji bo ku hun vê yekê pêkbînin, ji we lêkolînên kûr, goftuguyên zanyarî yên birêk û pêk û xeyalên afrandêrî ji we tên xwestin. Bila ev jî bibê pêngava destpêkê ya li ser vê rê yê. Divê hun xwedî wêrekî û evîniyeke mezin bin, bila di kesayeta pêşewr(**fikirdar**) û wêjevanên me de, têgihînên evîna mezin çêbibê û bi pirs û mijarên biçûk û vala re mijul nebin. Divê li ser diyarkirina aliyên erênî û nerênî yên jiyanê şoreşa me û realîta Kurdî bixebitin. Divê mirov van pirsên evqasî nazik û çarenûsî bixemsarî

nêzik nebin. Ev jî naveroka karê wêjevan û hunermendane, ne karê min e.

Bangawaziya min ji we re... *Bibin xwedî wêrekiyeke mezin û min jî, wekî piştevanekî mezin jixwe re bibînin û serkeftin wê ya we bê.*

(Ji gotûbêja wî yê di 30/11/1997-an de, bi Bavê Nazê re hatiye berhevkirin)

Berhevkirin û wergera ji zimanê Erebi: P.CAN

MUZÎK GIYANE

Abdullah Ocalan

Muzîk giyane. Eger kesek hez li muzîkê neke, ew kes hez li jiyane jî nake. Kesê ku ji jiyane jî hez neke, tu car nikare xwe xwedî jiyane bibîne. Muzîk giyane mirove. Her ku çawa mirov bê yî giyan najît, heman dem de jî bê muzîk najît.

Ez pir godarî muzîka klasîk dikim. Li Muhemed Arif Cizrawî, Kawis Axa û yên dîtir... Li muzîka van kesan de jiyana gel û evîniya welat tê bi ronî diyar dike. Hem qehremantiya gel, him jî şerê navberî êlan(eşîr) de û hem jî rawestandînen li hemberî dewletên dagirker, yanî bi giştî panoramaya civaka Kurdistan diyar dike.

Muzîka Erebi jî gelekî xweşe, mirov hez dike lê gohdar bike. Ji bo xweşiyê ez hinek car lê gohdar dikim. Di muzîka Erebi de giyan heye, welat heye, germahî heye... Erebi bi rêya muzîkê li ser piyan mane, lê belê muzîka arabîsk, muzîka Erebi xirab kiriye.

Di muzîka arabîsk de giyan dimrê, hêvî namîne, mirovatî namîne. Arabîsk, mirov serxweş, bêagah û bêhiş dike. Eger mêze bikin dibînin ku her kesekî ketibe bin bandora muzîka arabîsk wekî serxweşan e. Li rex wê jî ew kes, bêhêvî dibe û dimre. Li

Kurdistanê jî, ev cureya muzîkê- bi taybetî jî piştî hatina cuntaya leşkerî ya 12- ê Îlonê, sala 1980 an de-, bi rêya Îbrahîm Tatlıses belav bûye. Dewleta Tirkîyê bi zanabûn piştgiriya (yarmetî) vî cureyî muzîkê kiriye. Bêguman muzîkekî ku pê bimrin û serxweş bibin, ji me re dest nadê. Ji bo gelê Kurd vejîn, azadî, hişyarî û welat pêwîste. Ez dibêjim muzîk giyane, lê belê muzîka arabîsk giyanî mirovan dikujê.

Erkê Hunermend

Ez xwe wekî hunermendekî dibînim, polîtîka bi hemû şewazên xwe hunere. Polîtîka bêyî hunerê bi rêve naçê(nameşê). Me dît ku polîtîkayeke derveyî hunerê kete çi rewşê? Hilweşiya û şikestin anî. Pir caran li Kurdistanê polîtîka bê huner bû. Em girîngiyekê mezin didin hunerê û bi rastî jî weke hunermendekî nêzikî xebatên polîtîkayê dibin. Pêwîste ku hunermendên me jî, pirsgerêka Kurd, hêvî û daxwazên gelê Kurd li rêya muzîk binin ziman. Heya niha hunermendên me bêhêz û lewaz mabûn. Teze dest pê dikin.

Min berê jî gotibû: Şoreşa me bi stran û goranî dest pêkir, ew jî bi stranê Aram Tîgran bû. Şoreş jî bixwe şewazekî hunerê ye. Pêwîstiya şoreşê bi hunerê heye, ku huner nebê şoreş jî çênabe. Şoreş hunere. xebata min, xebatekî huneriye. Huner jî şoreşekî weke semfoniya ye. Eger hunera semfoniye berve pêş biçê ji bona gelê Kurd pêngaveke pir

mezine. Eger ez muzîksiyana bûma, wê min jiyana gelê Kurd bikira semfoniye.

Erkekî dîtir yê Hunermendan jî ewe ku muzîka Kurdî bigihînin asta muzîka cîhanî û bikin bi muzîkeke hemû mirov tê bighêjin. Ev gaveke mezine û pêwîste ku hunermend bi vî erkî rabin. Eger hinek hunermend bi vê gavê re mijul bin, em nikarin bêjin ku ewna li şoreş û gelê Kurd dîrin. Jiber ku ew hunermendana gelê Kurd mezin dikin û bilind dikin. Ew kesên ku muzîka Kurdî dikin muzîkekî navnetewî xwedî erkekî sereke û li pêşe.

Tiştêkî dîtir jî heye pêwîste neyê jibîr kirin. Eger kesek semfoniyeke bihêz binivîsîne, divê rabûnê gel jî bixwe pêş çavên xwe. Di nivîsîna semfoniye de hebûnê gel zor girînge. Di semfoniya Ewropîyan de jî Ev xala diyar dibe.

Divê hemû cîhan bizanibe gelê Kurd xwedî çi giyanî ye? Bi çi şeweyî dijî? Ev gela bo çi rabûye ser piya û bo çi xwîna xwe dide? Ev keç û xurtana bo çi xwe dişewitînin. Semfoniya bixwe xwe ji van pirsan re bersîve. Semfoniya Ewropîyan jî, giyanê gelên Ewropî nîşan dide. Semfoniye zor pêwîste bi avabûn û hişyarbûnê netewekî ye.

Di rastiyê de her çawa kêşeya Kurd ketiye girêka kor, muzîk jî bi heman awayî rastî girêkê hatiye; divê ew girêka bêt vekirin. Çawa ku şoreş girêkên siyasî, civakî û çandî vedike, wisa jî muzîk ji bo vekirina girêka hunera muzîkê jî dibê çareseriyek. Ev jî rastiyekê; ku muzîk her tim bi doza netewî ve

girêdaye. Gohdarî marşa Fransa û Rusyayê bikin...ji kurahiya hindirê şoreşê derketine. Muzîk pir girêdayî şoreşê ye û xebateke bi vî awayî ji hunermendên me tê xwestin. Her çendî ku hinek marş di nava gelê Kurd de hatibin afrandin jî, lê belê hîn bes nîne.

Em dibînin ku bi tomerî, stranên me klasîkin. Li gorî pêvajoya me de- ne di şêwe de, ne jî di naverokê de- bihêz nînin. Hîn jî xwe negihandiyê muzîka navnetewî ye. Hinek hunermend, -mînaka Ciwan Haco- dixwazin tiştên nû biafirînin, ew kesane jêhatî rêzgirtinêne. Mirov nikarê bo wan kesan bêje ku muzîka wan durrî klasîkane, yan jî muzîka wan xerabe... Ew cureyê muzîkê jî xwedî cîghekî xwe yê taybete. Bi vî awayî jî muzîka Kurdî berferh bibe û hîn bêhtir tê nasîn.

Semfonî ye jî wek lînûseke mezin ji bo berferh kirin û navnewebûna muzîka Kurdî ye. Min her got û dibêjim: “Ew şoreşa ku em bi rêve dibin, bixwe hunereke û ji hemû cureyên hunerê zêdetir nêzikî hunera muzîkêye.” Ji xwe Kurd bi muzîka xwe zindî mane. Di nivîsandina çîrok û roman de û di wênekîşandinê de jî, em pir li paş mane. Lê belê Kurd, bi muzîka xwe bihêzin. Di vê navberê de hunermendên Kurd dikarin roleke xwe ya pir mezin bibînin. Ne tenê muzîka nûjen(modern), muzîka klasîk û ya şoreşgerî jî dikarin bihêz bikin... Dîsa jî pêwîste em ji bîr nekin ku pêwîstiya bi wê heye ku em di rêya muzîkê de, dengê gelê Kurd bilind bikin û bi hemû mirovan bidin nasandin.

Bêguman, em her tim vê yekê bînin bîra xwe: Ji stranbêjên me, stranên bihêz û mezin têne xwestin. Bi dehan keç û xurtên me di rê ya azadiyê de xwe şewitandin, narincuk bi xwe de teqandin... û şehîd bûn. Divê ku hunermend jî, li hember asta van bûyeran, bê berhem û bê bersîv nemînin. Demê ku ez van tiştan dibêjim, ne ku ez dibêjim bila hunermend li ser PKK ê stranên bêjin û pesnên me bidin, ji ber ku PKKê pêwîstiya xwe bi pesin dayîne nîne, lê belê hun dibînin çawa dilê gelê me bi van bûyeran dişewitê. Mirov dikeve bin barekî neçariyê û erkekî mezin, ku heger tu li ser van stranên nebêjî, tu nikarî mezin bibî û nikarî bibî xwedî dil. Ji bo vê yekê jî ez dibêjim: “ Şoreş bi xwe jî, destkeftê mezine ji bona afrandina stranên, her wiha jî hunermendên Kurd mezin dike”.

Di nava vê şoreşê de her hevlekî me li hember bi sedan leşkerê dijmin berxwedan kiriye, xwe nedaye dest wan û bi qehremantê jî şehîd dibûn. Hun berxwedaniyeke weke vê li çî cîhekî dîtir nabînin. Ev berxwedantî ji bona dîrok, çîrok, roman, bo wênekêşan û stranên îlhameke gelekî mezin û bihêze. Divê ku hunermend, nivîskar û rewşenbîrên Kurd, vê yekê têxin ber çavên xwe: Heger siba, yek ji nava CIA yê rabe û bêjê, “Nirxandinên serokê PKKê li ser wêjeyê evin”, ev jî, ji bona nivîskar û rewşenbîran nabe şermek.

HUNERMEND Û KESAYETÎ

Hunermend bixwe kesayeteke. Peywendiyeye zor bihêz jî, di navbera kesayet û hunerê de heye. Tew tu carî herdu ji hev-du nayên qut kirin. Kesayetekî bihêz hunerekî bihêz diafirîne. Her çendî ku kesayet bihêz bê, ewqasî jî hunerekî bihêz diafirîne. Hinek kes dixwazin huner û kesayetê ji hev-du dûrbixînin, ev yek jî gelekî şaşê. Kesayeta Kurd, kesayetekî lewaz e, çima? Gelek sedem hene, heya niha tu kesî erkê bihêzkirina kesayeta Kurd nexistiye istuyê xwe. Dijmin jî bi hemû şeweyan bi kesayeta Kurd lîstiyê û kiriye kesayetekî kole û kesekî bê kesayet. Ev jî tiştêkî kêr nîne. Ji ber vê yekê, dibînin ku kesayeta Kurd, ji xwe bêhtir gohdarî dijminê xwe dike û ji xwe bêhtir hez li dijminê xwe jî dike... Bi tamamî jî, dibêt koleyê dijminê xwe. Bi rastî jî, dema min kesayeta mirovê Kurd şîrove kir û nirxand, wê demê min gelek baş zanî ku mirovê Kurd, ji hemû mirovên dîtir yê cîhanê bêhtir perîşan bûye. Vê jî ez gelekî êşandim.

Divê di çerçevaya huner de jî ev yek bê nirxandin, jiber ku mirovê Kurd perîşan bûye, wê demê hunera wî mirovî jî hatiye talan kirinê. Ji ber ku kesayeta mirovê Kurd, kesayetekî lewaze, wê demê hunera wî mirovî jî hunerekî lewaze. Ji bona vê jî, divê mirov bizanibê huner çawa tê bikaranîn. Heger em nizanibin çawa huner bikarbînin, wê demê

em nikarin kesayetekî hunerî jî biparêzin û berve pêş bibin.

HUNER Û BAZIRGANÎ

Girêdana huner bi pere û mûçeyê(meaş) bi armanca dewlemendbûnê, nêzikatiyekî gelekî sivik û seran-sera ye û nêrinekî bînirx û erzane. Hunermendekî xwe bi peran ve girêbide; ev hunermenda bi destê xwe dawî li kesayeta xwe tîne û bi vê jî xwe dikujê. Divê hunermend li şuna ku xwe bi peran ve girê bidin, xwe bi gel ve girê bidin. Bi vî awayî jî hunera wî mezin dibe û bi xwe jî dibe hunermendekî xwedî kesayet. Em dikarin her hunermendekî bi mûçe bidin xebitandinê, ev jî ne zor û zehmete, lê em naxwazin bi vî awayî dawî li kesayeta hunermend bê û lewaz bibê. Ez her tim dibêjim: "Hunermend ji me çî dixwazin, bila bixwazin. Lê hunermendekî ku tenê pere ji me bixwazê ew ne hunermend e. Ji ber ku huner ne tê kirin, ne jî tê firotinê."

PÊŞEROJ

Em ji hemû hunermendan daxwaz dikin ku dilnazik û bê aram nebin û baweriyeye wan ya

mezin bi wan hebê. Ez di vê baweriyê de me ku di pêşerojê de li aliyê hunera me de, dengê mezin wê zêdetir bilind bibin, ne tenê li ser asta kurda, ew dengana ji bo hemû cîhanê jî bibin berhem û giyanekî şaristaiya teze. Şoreş jî giyanê wan dengana bi xwe re diafirîne û ber bi pêşve dibe.